

Yhteistyössä hyvinvointia

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma 2021–2025

Yhteistyössä hyvinvointia

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma 2021–2025

Hanna Kääriäinen

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Pielisjoen linna, Siltakatu 2
80100 JOENSUU

Puhelin 013 337 4700
kirjaamo@pohjois-karjala.fi
www.pohjois-karjala.fi

Taitto Laura Jussila

Kuvat Anniina Löytönen, Löytönen Wallpaper Oy

ISBN 978-952-6623-72-6 (PDF)
ISSN 1795-5610

Pohjois-Karjalan maakuntaliiton julkaisut
www.pohjois-karjala.fi/julkaisut

Saatesanat

Yhdistyksillä ja järjestöillä on tärkeä rooli ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäjinä.

Pohjoiskarjalaiset yhdistykset työllistävät, liikuttavat kaikenikäisiä, tarjoavat mielekkään tekemisen, kohtaamisen ja kanssakäymisen paikkoja. Yhdistykset tuovat turvaa, tukea ja apua. Yhdistykset organisoivat vapaaehtoistoimintaa, tarjoavat koulutettujen asiantuntijoiden apua ja tuottavat myös palveluita. Yhdistykset tuovat maakuntaan elinvoimaa, arkeen toimintaa ja tukea ja elämään iloa ja merkitystä.

Pohjois-Karjalan yhdistykset ovat olleet monella tavalla edelläkävijöitä. Järjestöasiain neuvottelukunta Jane perustettiin vuonna 2008 yhdistysten ja maakuntaliiton yhteistyössä ja Jane on toiminut valtakunnallisena esimerkkinä.

Valtakunnallisessa järjestöyhteistyössä pohjoiskarjalaisilla toimijoilla onkin ollut merkittävä rooli uuden yhteistyön rakentamisessa ja maakuntien äänen esiin nostamisessa.

Yhdistykset tarvitsevat tiloja, tukea, arvostusta ja näkyvyyttä. Tämä Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma tekee näkyväksi yhdistysten tekemää työtä osaksi maakuntaohjelmaa ja luo yhteisiä suuntaviivoja tulevaan.

Olkaamme rohkeita, yhteistyökykyisiä ja katsokaamme pitkälle tulevaisuuteen yhdessä monimuotoisen yhdistyskenttämme kanssa. Sillä yhdistykset ovat osa menestyvän Pohjois-Karjalan kivijalkaa!

Markus Hirvonen

Maakuntajohtaja
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

Elina Pajula

Toiminnanjohtaja
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Sisältö

Tiivistelmä.....	5
1 Johdanto.....	7
2 Tilastoja ja taustoja Pohjois-Karjalasta.....	8
3 Yhdistystoiminta Pohjois-Karjalassa.....	10
3.1 Yhdistykset hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäjinä.....	10
3.2 Yhdistysten rahoitus.....	12
3.3 Yhteistyön rakenteet.....	12
4 Ohjelmatyön vaiheet.....	14
5 Visio.....	15
6 Painopisteet ja kehittämistavoitteet.....	16
6.1 Uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta.....	16
6.2 Yhdistysten välinen yhteistyö.....	18
6.3. Hyvinvointia kumppanuudessa.....	19
7 Arviointi ja seuranta.....	22
8 Lähteet.....	23
9 Liitteet.....	25
Liite 1: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman 2021-2025 vaikutusten arviointi.....	25
Liite 2: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman käsittely.....	27
Liite 3: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman työryhmä.....	27

Tiivistelmä

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma on pohjoiskarjalaisten yhdistystoimijoiden tahdonilmaus yhteisistä kehittämiskohteista vuosille 2021-2025. Yhdistysohjelma on Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT2025:n toimenpideohjelma.

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelmalla on kolme strategista painopistettä. Painopisteet ovat uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta, yhdistysten välinen yhteistyö ja hyvinvointia kumppanuudessa.

Painopiste 1: Uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta

1. Yhdistys- ja kansalaistoiminnan muodot uudistuvat
2. Kansalais- ja yhdistystoiminta on näkyvää
3. Yhdistysten digiosaaminen vahvistuu
4. Tuetun vapaaehtoistoiminnan muodot kehittyvät
5. Yhdistykset ja oppilaitokset tekevät monipuolista yhteistyötä
6. Yhdistykset huomioivat toiminnassaan kestävä kehityksen
7. Yhdistysten palvelutuotanto-osaaminen vahvistuu

Painopiste 2: Yhdistysten välinen yhteistyö

1. Yhdistysyhteistyön muodot kehittyvät
2. Yhdistykset tekevät yhteistyötä vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä
3. JANE:n rooli järjestöjen toimintaedellytysten ja yhteistyön tukijana vahvistuu
4. Maakunnalliset verkkopalvelut kokoavat järjestötietoa
5. Yhdistykset työllistävät
6. Tehdään valtakunnallista vaikuttamistoimintaa

Painopiste 3: Hyvinvointia kumppanuudessa

1. Yhdistyksille on maksuttomia ja edullisia, terveitä ja esteettömiä tiloja
2. Yhdistys- ja kansalaistoimintaa tuetaan taloudellisesti
3. Kuntien, hyvinvointialueen ja maakuntaliiton järjestöyhteys henkilöiden toiminta vakiintuu
4. Järjestötapaamisten ja verkostojen toiminta on säännöllistä ja tavoitteellista
5. Yhdistykset vaikuttavat yhteistyörakenteiden kautta
6. Yhdistykset ovat mukana hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien laadinnassa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
7. Yhteistyökäytännöistä on sovittu
8. Viestintää ja markkinointia toteutetaan yhdessä
9. Tehdään yhteistyötä hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa

1 Johdanto

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma on pohjoiskarjalaisen yhdistystoimijoiden tahdonilmaus yhteisistä kehittämiskohteista vuosille 2021-2025. Yhdistysohjelma on Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT2025:n toimenpideohjelma. Ohjelman lähtökohtana on ollut järjestölähtöisyys ja se on rakennettu yhdessä yhdistystoimijoiden kanssa. Ohjelma tehtiin vuoden 2021 aikana ja sen tekemiseen osallistui yhteensä 180 eri toimijaa ja 381 ihmistä. Ohjelmatyöstä vastasi Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE. Ohjelman kokoaminen tehtiin Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry:n toimintaresursseilla. Yhdistysohjelma laadittiin Pohjois-Karjalaan kolmatta kertaa. Yhdistysohjelmassa käytetään yhdistys- ja järjestö-termejä synonyymeinä toisilleen.

Yhdistyksillä on tärkeä rooli ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäjinä. 2020-luku on monella tapaa yhdistystoiminnan ja yhdistysten toimintaedellytyksien kannalta merkittävä. Toimintaympäristön muutokset, väestön ikääntyminen, rakenteelliset muutokset kunnissa, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus sekä koronapandemian vaikutukset edellyttävät myös yhdistyskentän toiminnan uudistumista ja kehittämistä. On tärkeää, että yhdis-

tys- ja kansalaistoiminnan toimintaedellytykset turvataan Pohjois-Karjalassa. Tulevaisuudessa keskeistä on yhdistysten rahoituksen turvaaminen niin kuntien, Siun soten ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kuin valtion avustuksien osalta.

Yhdistysohjelman tavoitteena on tehdä näkyväksi Pohjois-Karjalan yhdistystoimintaa ja kentän kehittämistarpeita. Yhdistysohjelmaan on koottu yhdistyskentän yhteinen näkemys tulevaisuuden painopisteistä ja kehittämistavoitteista. Ohjelma toimii työvälineenä yhdistyksille, kunnille, aluekehitysviranomaisille, Siun sotelle / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle sekä muille toimijoille yhdistystoiminnan kehittämiseksi ja yhteistyön rakentamiseksi. Yhdistysohjelmaa voidaan hyödyntää hyvinvoinnin edistämisen suunnittelussa Pohjois-Karjalassa.

Elinvoimainen yhdistys- ja kansalaistoiminta tuo maakuntaan monipuolisesti toimintaa, harrastus-, osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä persoonallisia tapahtumia. Aktiivinen yhdistys- ja kansalaistoiminta rakentaa omalta osaltaan toimivaa, yhteisöllistä, turvallista ja viihtyisää elämää Pohjois-Karjalassa.

2 Tilastoja ja taustoja Pohjois-Karjalasta

Pohjois-Karjalassa on 163 537 asukasta. Pohjois-Karjalaan kuuluu 13 kuntaa, joista kaupunkeja on 5. Heinävesi liittyi Pohjois-Karjalan maakuntaan 1.1.2021. Pohjois-Karjala jakaantuu kolmeen seutukuntaan: Joensuun seutuun, Keski-Karjalaan ja Pielisen-Karjalaan. Maakunnan keskus on yliopistokaupunki Joensuu, jonka asukasluku oli vuoden 2020 lopussa 76 935. Asukasmäärään suhteutettuna Joensuussa asuu eniten koululaisia ja opiskelijoita Suomessa, noin 25 % väestöstä. Ulkomaan kansalaisia Pohjois-Karjalassa oli vuonna 2020 yhteensä 4 110 henkilöä (2,5 %), joista Joensuussa asui 2 509 henkilöä. Vieraskielisten osuus Pohjois-Karjalassa oli 6 557 (4 %).

Tilastokeskuksen väestöennusteen (2019) mukaan Pohjois-Karjalassa lasten ja nuorten ja työikäisten määrä vähenee ja ikääntyvän väestön määrä kasvaa. Viimeisen kahdenkymmenen (2000-2020) vuoden aikana 7.luokkaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Pohjois-Karjalan väkiluku kaikilla kaupunkialueen eri tyypeillä on kasvanut. Maaseutualueilla väestö on vähentynyt.

Monipaikkaisuus voi tuoda monenlaisia mahdollisuuksia Pohjois-Karjalalle. Monipaikkaisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmisten elinympäristö koostuu useammasta merkityksellisestä paikasta ja liikkumisesta niiden välillä. Tutkimusten valossa monipaikkaisuus on vielä vähän hyödynnetty resurssi alueiden kehittämisen näkökulmasta ja sitä nostetaan yhä useammin esille yhtenä maaseudun tulevaisuuden kehittämistekijänä.

Pohjois-Karjalan maakunnan vahvuuksia hyvinvoinnin näkökulmasta ovat tahtotila yhdessä tekemiseen, monitoimijaiset yhteistyöverkostot, järjestökenttä, laaja-alainen koulutustarjonta, kansanterveyden-

työn vahva pohja, puhdas luonto sekä turvallisuus. Pohjois-Karjalan hyvinvoinnin haasteina ovat muiden muassa sosioekonomisten ongelmien ja elintapa- haasteiden kasautuminen, matala osallisuus, korkea yksinäisyys sekä korkea sairastavuus. Yleisesti maakunnan kehityksen kannalta keskeisiä haasteita ovat muiden muassa väestörakenne, kaupungistuminen, julkisen talouden rajallinen kantokyky, hyvinvoinnin ongelmat, työttömyys, ilmastomuutos sekä saavutettavuus.

Pohjois-Karjalaa leimaa toisaalta korkea rakenteellinen työttömyys ja toisaalta pula osaavasta työvoimasta. Alkuvuodesta 2021 Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen alueella oli 10 977 työtöntä työnhakijaa. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,4 %. Koko maassa työttömien osuus työvoimasta oli 12,6 %. Pohjois-Karjalassa pitkäaikaistyöttömien osuus oli 2021 alkuvuodesta 3 843. Pitkäaikaistyöttömien työllistymistä haastavia tekijöitä ovat muun muassa psyykkiset syyt, kuten syrjäytyminen. Pohjois-Karjalassa sekä nuorisotyöttömyys että nuorten syrjäytymisriski ovat muuhun maahan verrattuna korkealla tasolla.

Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus Pohjois-Karjalassa vuonna 2017-2018 oli 9,8 %, joka oli maan toiseksi korkeinta. Koko Suomen keskiarvo oli 8,4 %. Pohjois-Karjalassa yksinäisimmiksi itsensä kokivat yli 75-vuotiaat naiset (15,1 %).

Pohjois-Karjalassa elinvoimainen järjestökenttä tarjoaa monipuolisesti toimintoja, tukea ja mielekästä tekemistä. Yhdistykset tekevät yhteistyötä. Yhteistyörakenteet ja -verkostot niin järjestöjen välillä kuin julkisen sektorin kanssa tukevat yhdessä tekemistä, vuoropuhelua, osallisuutta sekä järjestökentän äänen kuulumista maakunnan kehittämisessä.

POHJOIS-KARJALA

Nurmes

Lieksa

Juuka

Polvijärvi

Kontiolahti

Ilomantsi

Outokumpu

Joensuu

Liperi

Rääkkylä

Heinävesi

Tohmajärvi

Kitee

3 Yhdistystoiminta Pohjois-Karjalassa

Pohjois-Karjalassa on yhteensä 3847 yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallitus 2021). Toimialoja ovat esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistykset, kulttuurialan yhdistykset (sisältää kylä- ja asukasyhdistykset), vapaa-ajan yhdistykset, urheilu- ja liikuntayhdistykset, uskontoon ja maailmankatsomukseen liittyvät yhdistykset ja maanpuolustukseen ja kansainvälisiin suhteisiin liittyvät yhdistykset. Vuonna 2020 Pohjois-Karjalassa (ml. Heinävesi) rekisteröitiin 47 uutta yhdistystä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2017-2018 FinSote-tutkimuksen mukaan Pohjois-Karjalassa aktiivisesti yhdistystoimintaan ilmoitti osallistuvansa 23,5 % asukkaista. Pohjois-Karjalassa aktiivinen osallistuminen oli maan toiseksi alinta. Koko maan keskimääräinen osallistumisaste oli 27,7 %. Pohjois-Karjalassa aktiivisuus oli alhaisinta 55-74 -vuotiaiden miesten osalta.

Kahden vuoden välein toteutettavalla Pohjois-Karjalan järjestökyselyllä kartoitetaan yhdistysten nykytilaa ja kehittämisen tarpeita. Vuoden 2019 kyselyn (n=249) mukaan yleisemmin yhdistyksessä toimi 11-20 vapaaehtoista (37 %) ja yhdistysten toiminta tavoitti vuosittain 101-500 ihmistä (41 %). Vuoden 2021 järjestökyselyn mukaan vapaaehtoisten määrä oli pysynyt vakaana enemmistöllä yhdistyksistä (54 %). Noin kolmanneksella yhdistyksistä (32 %) vapaaehtoisten määrä oli pienentynyt ja kasvanut noin 12 prosentilla. Noin puolella yhdistyksistä (52 %) toimintaan osallistui monipaikkaisia osallistujia. Palkattuja työntekijöitä oli noin kolmasosalla yhdistyksistä.

Järjestökyselyn 2021 mukaan noin puolella (52 %) yhdistyksistä toiminnan kokonaiskulut olivat enintään 5000 € vuodessa. Yli puolella (54 %) yhdistyksistä oli käytössä joko vuokratut tai omat toimitilat. Yhdistyksillä, joilla ei ollut vakinaisia toimitiloja, kokoontuivat esimerkiksi kuntien tiloissa, vuokratiloissa, jäsenten kotona, julkisissa tiloissa, seurakunnan tiloissa, Siun soten tiloissa ja toisten yhdistysten tiloissa.

Järjestökentän keskeisinä kehittämiskohteina pidettiin yhteistyön lisäämistä yhdistysten välillä, uusien ihmisten saamista mukaan yhdistysten toimintaan, yhdistysten toiminnan kehittämistä digitaalisia haasteita ja tarpeita vastaavaksi sekä uusia toimijoita kiinnostavaksi. Kehittämiskohteena nähtiin myös yhdistystoiminnan rahoitus sekä yleinen arvostus.

Kyselyn (2021) mukaan koronapandemialla oli merkittäviä vaikutuksia yhdistysten toimintaan. Koronan vaikutukset näkyivät muiden muassa yhdistysten tapahtumien ja toiminnan määrän merkittävänä vä-

henemisenä, toiminnan pysähtymisenä ja vapaaehtoisten määrän pienenemisenä. Koronapandemia ja toiminnan rajoitukset vaikuttivat myös yhdistyksien talouteen ja tulojen vähenemiseen. Sen sijaan digiosaaminen ja uudet toiminnan muodot olivat kasvaneet yhdistyksistä.

3.1 Yhdistykset hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäjinä

Yhdistys- ja kansalaistoiminnan keskeisenä tehtävänä on tarjota ihmisille osallistumisen ja sosiaalisen kanssakäymisen mahdollisuuksia sekä osallisuuden kokemuksia. Tehtävä konkretisoituu yhdistysten vapaaehtois- ja vertaistoiminnassa, järjestölähtöisen auttamistyön organisoimisessa, harrastus-, kulttuuri-, ja virkistystoiminnassa sekä esimerkiksi erilaisten tapahtumien järjestämisessä. Muita yhdistysten tehtäviä ovat muiden muassa edunvalvonta ja vaikuttaminen kohderyhmänsä asioissa, asiantuntijana toimiminen, kehittämistoiminta sekä palveluiden tuottaminen. Yhdistykset toimivat myös työllistäjinä. Pohjois-Karjalan järjestökyselyn 2021 mukaan yhdistysten tärkeimpiä toimintamuotoja ovat harrastustoiminta, virkistystoiminta, kerhot ja muut ryhmät sekä säännölliset tapahtumat.

Yhdistysten toiminta edistää ihmisten hyvinvointia ja terveyttä eri tavoin. Vuoden 2019 Pohjois-Karjalan järjestökyselyssä yhdistyksiä pyydettiin kuvailemaan omaa toimintaansa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä yksinäisyyden vähentämiseksi. Kyselyn mukaan yhdistystoiminta on sosiaalista toimintaa, jossa keskeistä on yhdessä tekeminen ja yhteisöllisyys. Yhdistykset tarjoavat ihmisille paikkoja, joissa tavata muita ihmisiä, harrastaa, saada vertaistukea ja virkistäytyä. Yhdistystoiminnan kautta voi tuntea kuuluvansa johonkin yhteisöön sekä vaikuttaa itselle merkityksellisiin asioihin. Yhdistykset tarjoavat myös ohjausta ja neuvontaa eri elämäntilanteissa sekä välittävät tietoa.

Yhdistys- ja kansalaistoimintaan osallistumalla on mahdollisuus kehittää omia taitojaan sekä saada uutta osaamista. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen edistää myös esimerkiksi kaksisuuntaista kotoutumista, jossa maahanmuuttajat saavat kokemuksia suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisesta ja samalla yhteiskunta muuttuu monikulttuurisemmaksi.

Yhdistysten toiminta lisää yhteisöllisyyttä, luottamusta ja vuoropuhelua ihmisten tai esimerkiksi lähialueen

Kulttuuri

Ympäristö

Seniori

Työllisyys

Nuoriso

Monikulttuurisuus

Poliittiset

Harrastus

Liikunta

Vammais

Sote

Kylä

asukkaiden keskuudessa, mikä lisää arjen turvallisuutta. Yhdistykset parantavat arjen turvallisuutta myös esimerkiksi jakamalla tietoa sekä tarjoamalla matkailun apua ongelmatilanteissa.

Yhdistykset järjestävät paljon tapahtumia ja toimintaa, jotka luovat maakuntaan yhteisöllisyyttä ja elinvoimaa. Yhdistykset tarjoavat elämyksiä ja organisoivat paljon myös matkailun kannalta merkityksellisiä tapahtumia sekä ylläpitävät matkailu- ja luontokohteita.

3.2 Yhdistysten rahoitus

Yhdistysten rahoitus koostuu erilaisista lähteistä. Pohjois-Karjalan järjestökyselyn 2021 mukaan keskeisimmät rahoituksen lähteet olivat jäsenmaksut, oma varainhankinta, kuten arpajaiset ja myyntituotot, kuntien järjestöavustukset sekä osallistumis- ja harrastusmaksut. Tämän lisäksi yhdistykset rahoittavat omaa toimintaansa esimerkiksi tilavuokrilla, lahjoituksilla, talkootyöllä, sponsorirahoituksella sekä erilaisilla kumppanuussopimuksilla. Kunnat tukevat yhdistystoimintaa ja kuntien avustukset ovat merkittävä tuki erityisesti paikallisten yhdistysten näkökulmasta.

Järjestöille myönnetään valtakunnallisesti vuosittain lähes miljardi euroa valtionavustuksina. Suurin osa siitä perustuu rahapelitoiminnan tuottoon, jonka odotetaan alenevan. Siksi rahoitusmallia uudistetaan vuoteen 2024 mennessä.

Uusi valtionavustuskäytäntöjen toimintamalli yhdenmukaistaa rahoituskäytäntöjä, kokoaa ne yhteen paikkaan haettavaksi ja yhteen tutkittavaksi sekä lisää avoimuutta ja läpinäkyvyyttä. Toimintamallin tavoitteena on, että järjestöillä olisi jatkossa vahvempi rooli yhteiskunnallisten tavoitteiden tunnistamisessa ja määrittelyssä. Maakunnat ovat tehneet vaikuttamistyötä, jotta alueellisen ja maakunnallisen järjestökentän äänen kuuluminen ja osallisuus eri prosesseissa vahvistuu.

Järjestöjen näkökulmasta Euroopan Unionin tärkeitä rahoitusmekanismeja ovat muiden muassa Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR) ja Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä Maaseuturahasto. Elinkeino- ja ympäristökeskus voi toimia työllisyshankkeiden rahoittajana. Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta yhdistykset voivat hakea rahoitusta muun muassa Pohjois-Karjalan tulevaisuusrahastosta. Leader-rahoitusta yhdistykset voivat hakea yleishyödyllisiin kehittämistä tai investointihankkeisiin, jotka vastaavat Leader-ryhmän strategian tavoitteita. Myös erilaiset säätiöt ja rahastot ja esimerkiksi Taiteen edistämiskeskus Taike tarjoavat tukea yhdistysten toimintaan.

3.3 Yhteistyön rakenteet

Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE (www.jelli.fi/jane) on maakunnan järjestöjen yhteistyörakenne. Neuvottelukunnan jäsenet edustavat järjestöjä eri toimialoilta. JANE toimii järjestö- ja yhdistystoiminnan asiantuntijaryhmänä ja virallisena maakuntaliiton POKAT-teemaryhmänä.

Paikallis-JANE on paikallinen järjestöasiain neuvottelukunta, järjestöjen yhteistyöryhmä, joka toimii vuoropuhelussa kunnan kanssa. Kunnissa toimii myös muun nimisiä järjestöjen yhteistyöryhmiä tai erilaisia vaikuttamisrakenteita, joiden kautta järjestöt pääsevät vaikuttamaan kunnan toimintaan.

Pohjois-Karjalassa toimii lukuisia järjestöverkostoja, jotka kokoavat järjestöjä tietyn teeman tai toimialan ympärille. Tietoa Pohjois-Karjalan yhdistyksistä ja verkostoista on koottu Jelli-järjestötietopalveluun www.jelli.fi. Jelli on osa valtakunnallista Toimeksi.fi-verkopalvelukokonaisuutta.

Kaikkiin Pohjois-Karjalan kuntiin on nimetty järjestöyhteyshenkilöitä ja kunnat järjestävät melko säännöllisesti isompia järjestötapaamisia, joissa kunnat tuovat ajankohtaisia asioita vuoropuheluun järjestöjen kanssa. Järjestöt ovat osallistuneet kuntien hyvinvointikertomuksien laadintaan eri kunnissa Pohjois-Karjalassa. Järjestöt ovat olleet mukana ja tuoneet asiantuntemustaan kuntien hyvinvointikertomusprosesseihin erilaisin keinoin: järjestöillat, järjestökyselyt, paikallis-JANet, hyvinvointiryhmät/laajennetut johtoryhmät, kuntatapaamiset sekä maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoiden työkokoukset.

Pohjois-Karjalan järjestökyselyn 2021 mukaan yhdistysten yleisimmät yhteistyömuodot muiden yhdistysten kanssa olivat tapahtumat, vapaaehtois- ja vertaistoiminta sekä kehittämishankkeet. Julkisista toimijoista yhdistykset tekivät eniten yhteistyötä kunnan (88 %), seurakuntien (49 %) ja oppilaitosten (48 %) kanssa. Yhdistysten yleisimmät yhteistyömuodot kunnan kanssa olivat toiminta-avustukset, tapahtumat sekä tilat. Järjestö-kuntayhteistyön kehittämisen näkökulmasta toivottiin, että kunnasta löytyisi yhteyshenkilö järjestöasioissa, parempaa tiedonkulkua

yhdistysten ja kunnan välillä, enemmän vuoropuhelua ja säännöllisiä tapaamisia kunnan kanssa sekä vaiktuneempia rakenteita kunta-järjestöyhteistyölle.

Siun Soten ja yhdistysten yhteistyö oli kyselyn perusteella melko vähäistä. Eniten yhdistykset tekivät yhteistyötä tapahtumissa ja asiakasohjauksessa. Yhdistykset kehittäisivät yhteistyötä nykyistä tiiviimmäksi, halusivat kehittää uusia yhteistyömuotoja, toivoivat Siun Sotelta nykyistä parempaa sitoutumista yhteistyöhön, selkeitä linjauksia järjestöyhteistyön muodoista, hyvää viestintää sekä jalkautumista yhdistyksiin.

Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta (www.verkostojarjestot.fi) on valtakunnallinen toimija, joka edistää maakuntien järjestöjen keskinäistä yhteistyötä sekä maakuntien ja valtakunnallisen vuoropuhelua. Toiminnan tavoitteena on tukea maakunnissa toimivien järjestöjen toimintaedellytyksiä sekä vahvistaa niiden äänen kuulumista valtakunnallisessa vaikuttamistoiminnassa. Neuvottelukunnassa olevat verkostojärjestöt edustavat laajasti maakuntien järjestökenttää, ja neuvottelukunnan ytimessä ovat sosiaali- ja terveysjärjestöt. Pohjois-Karjalan edustajan maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukuntaan on nimennyt Jane.

4 Ohjelmatyön vaiheet

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma toteutettiin vuoden 2021 aikana. Lähtökohtana ohjelmatyölle oli järjestölähtöisyys sekä osallistava ja avoin alhaalta ylöspäin etenevä prosessi, jossa paikallisten toimijoiden ideat, tarpeet ja toiveet muuttuivat yhteisiksi painopisteiksi ja kehittämistavoitteiksi. Myös sidosryhmillä oli mahdollisuus vaikuttaa yhdistysohjelman sisältöihin. Ohjelmatyöhön osallistui yhteensä 180 eri toimijaa ja 381 ihmistä.

Yhdistysohjelmatyöstä vastasi Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE. Ohjelman kokoaminen toteutettiin Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen ja JANE maakunnan hyvinvoinnin edistäjänä -hankkeen / Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys (Pohjois-Karjalan tulevaisuusrahasto) resursseilla. JANEn jäsenistä koottu työryhmä toimi kirjoittamis- ja kokoamistyön tukena.

Yhdistysohjelman perustana käytettiin Pohjois-Karjalan järjestökyselyn 2021 tuloksia. Tulosten pohjalta kirjoitettiin ohjelman ensimmäinen luonnos, jossa määriteltiin kolme painopistettä sekä kehittämistavoitteita.

Järjestökyselyn tuloksia ja yhdistysohjelman luonnosta esiteltiin tämän jälkeen yhdistysohjelma-työpajoissa, kuntakohtaisissa järjestöilloissa sekä yhdistysten yhteisissä verkostoissa. Tilaisuuksiin oli mahdollista osallistua etäyhteyksin. Tapaamisissa kerättiin toimijoilta tietoa siitä, ovatko painopisteet oikeansuuntaisia sekä kommentteja ja kehittämisehdotuksia ohjelman sisältöihin. Yhdistysohjelmaan oli mahdollisuus lausua sähköisesti yhden kuukauden ajan.

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma on Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT2025:n toimenpideohjelma. Lakisääteinen maakuntaohjelma ohjaa alueen kehittämistä ja sen laatimisesta vastaa maakunnan liitto. Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmaa ja Pohjois-Karjalan yhdistysohjelmaa laadittiin samanaikaisesti. Yhdistysohjelman tavoitteita on nostettu

maakuntaohjelmaan.

Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE hyväksyi yhdistysohjelman 31.8.2021 ja Pohjois-Karjalan maakuntahallitus 20.9.2021.

5 Visio

Visiossa on kuvattu pohjoiskarjalaisten yhdistystoimijoiden yhteinen tavoitetila tulevaisuudesta.

Monipuolinen ja aktiivinen yhdistys- ja kansalaistoiminta tarjoaa mielekästä elämää ja osallisuutta ihmisille. Toiminta on kaikille avointa, uusia ihmisiä kiinnostavaa ja yhdistystoimintaa uudistetaan rohkeasti yhdessä osallistujien kanssa.

Yhdistysten toimintaedellytykset maakunnassa ovat hyvät. Yhdistykset toimivat yhteistyössä toistensa ja yhteistyökumppaneidensa kanssa ihmisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseksi sekä elinvoimaisen maakunnan kehittämiseksi.

6 Painopisteet ja kehittämistavoitteet

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelmalla on kolme strategista painopistettä. Painopisteet ovat uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta, yhdistysten välinen yhteistyö ja hyvinvointia kumppanuudessa. Painopisteiden tekstiosuoksissa kuvataan tulevaisuuden tavoitetilä, jota tarkennetaan kehittämistavoitteissa. Kehittämistavoitteita ohjelmassa on yhteensä 22.

6.1 Uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta

Pohjois-Karjalassa yhdistys- ja kansalaistoiminta on aktiivista ja monipuolista. Yhdistys- ja kansalaistoiminta tarjoaa ihmisille mielekkäitä ja merkityksellisiä tekemisen, yhdessä olon, osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja. Toiminta on kaikille avointa ja yhdistyksissä on syrjintäkielto.

Yhdistykset viestivät ja tuovat esille toimintaansa monikanavaisesti. Digitaalisia ratkaisuja kehitetään ja uusia toimintamuotoja otetaan rohkeasti käyttöön toiminnan kehittämiseksi ja uusien osallistujien mukaan saamiseksi.

Yhdistysten toiminta ja tapahtumat luovat maakuntaan hyvinvointia, elinvoimaa, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Yhdistystoiminta ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja vähentää hyvinvointieroja. Yhdistysten toiminnassa huomioidaan sosiaalisesti, ekologisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä kehitys.

Kehittämistavoitteet:

1. Yhdistys- ja kansalaistoiminnan muodot uudistuvat

Yhdistys- ja kansalaistoiminta mahdollistaa ihmisten yhteisesti tärkeiksi ja merkitykselliseksi kokemiensa asioiden tekemistä. Toimintaa suunnitellaan ja kehitetään yhteistyössä osallistujien, esimerkiksi nuorten kanssa.

Mahdollistetaan ja tarjotaan tukea sekä kannustusta omannäköisen toiminnan käynnistämiseksi. Tarjotaan mahdollisuuksia lyhytkestoiseen osallistumiseen. Huomioidaan toiminnan kehittämisessä esteettömyys ja saavutettavuus. Edistetään moninaisuutta ja ylisukupolvisuutta yhdistystoiminnassa sekä mahdollistetaan monipaikkaisten asukkaiden osallistuminen toimintaan.

2. Kansalais- ja yhdistystoiminta on näkyvää

Yhdistystoimijat viestivät monikanavaisesti ja innostavasti omasta toiminnastaan. Viestintä on selkeäkielellistä. Yhdistystoimijoita koulutetaan viestinnässä ja sähköisten viestintäkanavien käyttöönotossa. Yhteismarkkinointia tehdään uusien ihmisten mukaan saamiseksi toimintaan.

Yhdistykset tarjoavat medioille elämänmakuisia kokemuksia, tarinoita sekä tuovat esiin jäsentensä ääntä. Yhdistys- ja kansalaistoimintaa tehdään tutuksi päättäjille. Toteutetaan maakunnallinen järjestökyselely säännöllisesti ja tuodaan sen kautta yhdistysten toimintaa ja kehittämistarpeita näkyväksi. Yhdistys- ja kansalaistoimintaa tehdään näkyväksi kuntalaisille ja monipaikkaisille asukkaille toteuttamalla viestintää ja markkinointia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

3. Yhdistysten digiosaaminen vahvistuu

Yhdistystoimijoita koulutetaan, tuetaan ja rohkaistaan digitaalisten työkalujen ja toimintaympäristöjen käyttöönottamiseksi. Yhdistykset ja muut toimijat tekevät yhteistyötä digikehittämisessä ja digituen antamisessa. Digioppimisessa hyödynnetään vertaisoppimista ja ylisukupolvista yhteistyötä. Uusia digitaalisia ratkaisuja ja innovaatioita pilotoidaan ja kehitetään rohkeasti.

4. Tuetun vapaaehtoistoiminnan muodot kehittyvät

Tuettua vapaaehtoistoimintaa kehitetään erityistä tukea tarvitsevien kohderyhmien kanssa. Tuettu vapaaehtoistoiminta tekee vapaaehtoistoimintaa kaikille saavutettavaksi ja mahdollistaa yksilöiden tasavertaisen osallisuuden ja toimijuuden. Tuetussa vapaaehtoistoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota vapaaehtoiselle mielekkään tehtävän löytämiseen, perehdytykseen ja tukeen. Tuettua vapaaehtoistoimintaa kehitetään muun muassa maahanmuuttajien kanssa. Maahanmuuttajien toiminta järjestöjen vapaaehtoisina edistää kaksisuuntaista kotoutumista, tukee heidän osallisuuttaan, parantaa kielitaitoa ja luo askelia kohti työelämää.

5. Yhdistykset ja oppilaitokset tekevät monipuolista yhteistyötä

Yhdistysten ja oppilaitosten yhteistyö voi olla esimerkiksi oppituntien järjestämistä, yhdistyksen materiaalin hyödyntämistä, toiminta- ja teemapäiviä tai vie-

railuja oppilaitoksissa. Yhteistyötä tehdään erilaisissa matalankynnyksen toiminnassa ja kokeiluissa. Yhdistykset tarjoavat opiskelijoille työharjoittelupaikkoja ja yhdistysten harjoitteluympäristöjä kehitetään.

Yhdistysten ja oppilaitosten välille tehdään suunnitelmia ja sopimuksia yhteistyöstä sekä kartoitetaan yhdistysten koulutustarpeita. Oppilaitokset mahdollistavat jatkuvan oppimisen kehittämisen myös yhdistyksissä.

6. Yhdistykset huomioivat toiminnassaan kestävän kehityksen

Pohjois-Karjala on ilmastokestävyyden edelläkävijä vuonna 2030. Ympäristövastuullisuus on myös jokaisen yhdistyksen asia. Yhdistykset huomioivat omansa toiminnassaan kestävän kehityksen esimerkiksi

tekemällä oman yhdistyksen ympäristösuositukset, kierrättämällä, järjestämällä ympäristön siivous- ja kunnostuspäiviä tai suosimalla ympäristöystävällisiä liikkumisratkaisuja. Yhdistykset välittävät tietoa kestävästä kehityksestä.

7. Yhdistysten palvelutuotanto-osaaminen vahvistuu

Yhdistykset kehittävät palvelutuotanto-osaamistaan. Tarjotaan koulutusta muiden muassa hankinnoista ja kilpailutuksesta. Tehdään yhteistyötä järjestöjen kesken muun muassa hankintoihin osallistumisessa ja hyödynnetään olemassa olevia alustaratkaisuja, esimerkiksi Sociala Oy:n Yhteisen hyvän alustaa (www.sociala.fi).

6.2 Yhdistysten välinen yhteistyö

Yhdistysten välinen yhteistyö Pohjois-Karjalassa on sujuvaa. Yhdistykset tekevät ja kehittävät yhteistyötä sekä paikallisella, seudullisella että maakunnallisella tasolla. Yhdistysten eri vahvuudet ja osaaminen nähdään rikkautena. Yhteistyössä syntyy vaikuttavampia tekoja ja uusia ideoita toimintojen kehittämiseksi. Yhteistyötä edistetään myös valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.

Yhdistysten yhteisten vaikuttamis- ja osallisuusraken- teiden kautta tehdään vaikuttamistyötä yhdistys- ja kansalaistoiminnan toimintaedellytysten parantami- seksi ja osallisuuden edistämiseksi.

Kehittämistavoitteet:

1. Yhdistysyhteistyön muodot kehittyvät

Yhdistykset kokeilevat ja kehittävät uusia yhteistyö-

muotoja, esimerkiksi yhteistyöllistäminen, tilaratkai- sut, tapahtumat, hallinto, vaikuttaminen sekä hanke- valmistelu ja hankeyhteistyö useamman yhdistyksen kesken. Yhteistyötä tehdään myös yhdistysosaami- sen kehittämisessä. Yhdistysten avointa viestintää ja vuorovaikutusta kehitetään. Erilaiset yhdistykset ta- paavat toisiaan.

Elinvoimaisen yhdistystoiminnan edistämiseksi yh- distysten välisessä yhteistyössä tarkastellaan erilai- sia vaihtoehtoja ja tehdään uudenlaisia ratkaisuja muun muassa toimintojen ja yhdistysten yhdistymi- sen osalta.

2. Yhdistykset tekevät yhteistyötä vapaaeh- toistoiminnan kehittämisessä

Yhdistykset tekevät yhteistyötä vapaaehtoistoimin- nan vahvistamiseksi ja kehittämiseksi. Yhteistyötä teh- dään esimerkiksi vapaaehtoistoiminnan koulutuksissa, vapaaehtoistojien rekrytoinnissa ja virkistäyty- misessä. Vapaaehtoistehtävistä on löydettävissä koo- tusti tietoa sähköisesti. Vapaaehtoistoiminnan uusia muotoja, kuten kevyt- ja digivapaaehtoisuutta, tuet- tua vapaaehtoisuutta ja yritys yhteistyötä kehitetään.

3. JANE:n rooli järjestöjen toimintaedellytys- ten ja yhteistyön tukijana vahvistuu

Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JA- NE:n roolia eri alojen yhdistysten yhteistyöryhmänä vahvistetaan. Vaikutetaan JANE:n kautta järjestö- jen toimintaedellytysten tukemiseen maakunnas- sa. JANEn toimintaa tehdään näkyväksi ja tunnetuk- si sekä kehitetään JANEn viestintää ja vuoropuhelua yhdistyskentän kanssa. Tuetaan Paikallis-JANE:jen toimintaa.

4. Maakunnalliset verkkopalvelut kokoavat järjestötietoa

Maakunnallisia yhdistysten tietoa kokoavia verkkopal- veluita, kuten Jelli-järjestötietopalvelua, kehitetään ja tehdään tunnetuksi. Tietoa yhdistystoiminnasta on löydettävissä kunnittain ja aiheittain. Sivustot lin- kittyvät toisiinsa sekä kuntien, maakuntaliiton sekä Siun soten / hyvinvointialueen verkkosivuille ja pal- velualustoille, esimerkiksi tapahtumakalenterien ja toimintojen osalta.

5. Yhdistykset työllistävät

Yhdistykset työllistävät asiantuntijoita, ohjaajia ja muuta henkilöstöä. Yhdistykset tarjoavat työtä esi- merkiksi osatyökykyisille, palkkatuella työllistetyille ja kuntouttavassa työtoiminnassa oleville ihmisille. Yhdistykset työllistävät nuoria kesätoihin hyödyntä- mällä esimerkiksi kuntien tarjoamia kesätyöseteleitä. Tuetaan yhdistyksiä työllistämässä tarjoamal- la tähän neuvontaa ja ohjausta. Työllisyys- ja elin- keinopalveluiden siirtyminen kunnille luo uuden toi-

mintaympäristön ja uudenlaisia yhteistyöpaikkoja yhdistystyöllistämisen kehittämiseen. Yhdistykset tekevät yhteistyötä työllistämässä esimerkiksi palkkaamalla yhteisen työntekijän.

6. Tehdään valtakunnallista vaikuttamistointia

Pohjois-Karjalan yhdistyksillä on edustus maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunnassa, joka edistää maakuntien järjestöjen välistä yhteistyötä ja maakuntien ja valtakunnallisen toiminnan vuoropuhelua. Pohjois-Karjalan järjestöedustajan valitsee järjestöasiain neuvottelukunta JANE.

6.3. Hyvinvointia kumppanuudessa

Pohjois-Karjalassa yhdistysten toimintaa arvostetaan ja tuetaan. Yhdistyksillä on tunnustettu asema. Yhdistykset ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Yhdistykset tarjoavat ihmisille toimintaa, tukea eri elämäntilanteissa sekä harrastus- ja osallistumismahdollisuuksia. Yhdistykset toimivat lähellä ihmisten arkielämää ja tunnistavat kohderyhmänsä tarpeita. Pohjois-Karjalassa ihmisten hyvinvointia edistäviä ratkaisuja etsitään yhdessä vuoropuhelussa eri toimijoiden kesken ja tasavertaisessa kumppanuudessa.

Kehittämistavoitteet:

1. Yhdistyksille on maksuttomia ja edullisia, terveitä ja esteettömiä tiloja

Tilat mahdollistavat ihmisten kohtaamista ja monipuolisen ja suunnitelmallisen toiminnan järjestämistä. Julkisten toimijoiden tilojen käyttömahdollisuudesta yhdistyksille tiedotetaan avoimesti ja huolehditaan, että erilaisilla yhdistyksillä on mahdollisuus käyttää tiloja säännöllisesti. Yhdistysten yhteiset tilat, matkailukäytön kohtaamispaikat ja kylätalot yhdistävät erilaisia toimijoita saman katon alle. Niiden toimintaa tuetaan.

2. Yhdistys- ja kansalaistoimintaa tuetaan taloudellisesti

Yhdistystoimintaa tuetaan kuntien järjestöavustuksilla. Avustuskäytännöt ovat avoimia ja yksinkertaisia ja eri alojen yhdistykset huomioidaan tasapuolisesti avustusten hakemisessa ja myöntämisessä. Myös erilaisten rekisteröimättömien toimintaryhmien on mahdollista saada taloudellista tukea toiminnalleen.

Avustuksista tiedotetaan yhdistyksiä. Avustuskäytäntöjä kehitetään yhdessä toimijoiden kanssa. Avustuskriteerit voidaan kehittää muun muassa niin, että järjestöavustuksia voivat tasavertaisesti hakea eri alojen yhdistykset, jotka järjestävät toimintaa alueen ihmisille.

Kuntien yleisavustuksilla tuetaan yhdistysten perustoimintaa, eikä yleisavustuksista tule luopua. Kannustetaan kuntia perustamaan puskurirahastoja, joista yhdistykset voivat hakea lainaa hanketoiminnan toteuttamiseksi. Kehitetään kumppanuussopimuksiin perustuvaa yhteistyötä yhdistysten ja kunnan välillä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue luo uudenlaisia mahdollisuuksia avustuskäytänteisiin. Yhdistysten avustuksiin ja rahoitukseen liittyvistä vastuista ja käytännöistä sovitaan kuntien ja hyvinvointialueen kesken yhteistyössä yhdistysten kanssa. Yhdistysten toimintaedellytykset on turvattava kunnissa, hyvinvointialueella sekä niiden yhdyspinoilla.

Kokeillaan uusia tapoja tukea järjestöjen toimintaa ja yhteistyötä, esimerkiksi osallistuva budjetointi.

3. Kuntien, hyvinvointialueen ja maakuntaliiton järjestöyhteyshenkilöiden toiminta vakiintuu

Kunnissa, Siun sotessa / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella sekä maakuntaliitossa on nimetyt järjestöyhteyshenkilöt. Nimetyt yhteyshenkilöt niin kunta- kuin maakuntatasolla mahdollistavat yhdistysten ja julkisen sektorin koordinoitumman yhteistyön ja yhdis-

tystoiminnan integroitumisen alueella tehtävään hyvinvointityöhön.

Yhteysenkilön työtehtäviä voi olla esimerkiksi yhteistyörakenteiden kehittäminen, järjestötapaamisten järjestäminen, yhdistysten näkökulmien vieminen suunnitteluun, kehittämiseen ja päätöksentekoon sekä yhteistyöasiakirjan laatiminen yhteistyössä yhdistysten kanssa. Järjestöyhteysenkilöt tukevat yhdistysten välisen yhteistyön kehittämistä omilla alueillaan.

4. Järjestötapaamisten ja verkostojen toiminta on säännöllistä ja tavoitteellista

Kunnat, Siun sote / Pohjois-Karjalan hyvinvointialue sekä Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kutsuvat säännöllisesti koolle alueellisia sekä paikallisia järjestötapaamisia ja verkostoja yhteistyössä järjestöjen kanssa. Järjestöjen osalta hyödynnetään olemassa olevia vakiintuneita järjestöyhteistyön rakenteita.

Tapaamiset voivat olla suunnattu kaikille alueen yhdistyksille tai tarpeen mukaan esimerkiksi toimialan, teeman tai asuinalueen mukaan. Sisällöt suunnitellaan vuoropuhelussa toimijoiden kanssa, jolloin tapaamisen aiheet vastaavat molemmin puolin toimijoiden paikallisiin tarpeisiin.

5. Yhdistykset vaikuttavat yhteistyörakenteiden kautta

Yhteistyön rakenteet takaavat tiiviimmän ja vaikuttavamman yhteistyön toimijoiden välillä. Kannustetaan ja tuetaan yhdistyksiä ja kuntia paikallisten eri alojen yhdistysten yhteistyöryhmien, esimerkiksi Paikallis-JA-NE:jen perustamiseksi.

Kehitetään järjestöjen, Siun soten / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sekä kuntien yhteistyörakenteita maakunnallisella ja paikallisella tasolla. Rakenteiden kautta mahdollistetaan yhteissuunnittelu ja -vaikuttaminen eri toimijoiden välillä.

6. Yhdistykset ovat mukana hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien laadinnassa, toteuttamisessa ja arvioinnissa

Yhdistykset ovat mukana maakunnallisten ja kuntien hyvinvointikertomuksien ja -suunnitelmien laadinnassa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Yhdistykset toimivat lähellä ihmisten arkielämää ja tunnistavat kohde-ryhmänsä tarpeita. Yhdistykset tuovat erilaisin keinoin asiantuntemustaan ja tietoa hyvinvointikertomuksiin ja -suunnitelmiin.

7. Yhteistyökäytänteistä on sovittu

Kunnan ja yhdistysten yhteistyön käytänteet kirjataan asiakirjaan. Asiakirja voi sisältää esimerkiksi seuraavia asioita: avustukset ja tuet, järjestöille tarjottavat toimitilat, järjestöyhteysenkilöt, osallisuus- ja yhteistyörakenteet, yhdistysten osallisuus hyvinvointikertomusten laadinnassa, kumppanuustoiminta, viestintä sekä tapahtumat. Sisällöt löytyvät kootusti myös kunnan verkkosivuilta.

Laaditaan järjestöjen, kuntien, Siun soten / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kanssa yhteistyössä asiakirja, jossa on kirjattu järjestöyhteistyöhön liittyvät keskeiset tavoitteet, rakenteet, toimintaperiaatteet ja käytännöt sekä vastuut järjestöjen avustuskäytäntöjen osalta.

Vahvistetaan yhdistysten palveluiden, asiantuntijatyön ja vapaaehtoistoiminnan vuoropuhelua sosiaali- ja terveyspalveluiden ja pelastuspalveluiden / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kanssa.

8. Viestintää ja markkinointia toteutetaan yhdessä

Viestintää ja yhteismarkkinointia kehitetään eri toimijoiden välillä. Viestintää toteutetaan asukas- ja asiakaslähtöisesti. Yhdistysten toimintaa ja järjestöjen roolia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tehdään näkyväksi kuntien ja Siun soten / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ammattilaisille sekä päättäjille.

9. Tehdään yhteistyötä hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa

Ihmisten hyvinvointia edistäviä ratkaisuja ja innovaatioita etsitään kumppanuudessa eri toimijoiden kesken. Hankkeiden yhteissuunnitteluun kehitetään uusia toimintatapoja yhdistysten, rahoittajien ja eri toimijoiden välille. Yhdistysten hankeosaamista kehitetään.

KIIITOS!

7 Arviointi ja seuranta

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman 2021-2025 toteutumista seuraa ja arvioi Pohjois-Karjalan järjestöasian neuvottelukunta JANE yhteistyössä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton kanssa. Tavoitteiden toteutumista seurataan kahden vuoden välein muun muassa Pohjois-Karjalan järjestökyselyllä. Ohjelman toteutumista arvioidaan seuraavien mittareiden sekä laadullisen aineiston avulla. Arviointia tehdään yhteistyössä yhdistysten ja muiden toimijoiden kanssa.

- Vapaaehtoisten määrä on pysynyt vakaana tai kasvanut
- Monipaikkaisten osallistujien määrä yhdistystoiminnassa on kasvanut
- Yhteistyö muiden yhdistysten kanssa on kehittynyt ja lisääntynyt
- JANEn tunnettuus on lisääntynyt
- Palkattujen työntekijöiden määrä on kasvanut
- Jelliin tietonsa ilmoittaneiden yhdistysten määrä on lisääntynyt
- Kunnilta avustusta hakevien yhdistysten määrä on pysynyt vakaana tai kasvanut
- Kunnilta avustusta saaneiden yhdistysten määrä on pysynyt vakaana tai kasvanut

- Yhteistyö julkisten toimijoiden kanssa on kehittynyt ja lisääntynyt
- Julkisten toimijoiden järjestöyhteys henkilöiden määrä on lisääntynyt
- Järjestöyhteys henkilöiden tunnettuus yhdistysten keskuudessa on lisääntynyt
- Yhdistysten yhteistyöryhmien määrä ja järjestö-kuntayhteistyön asiakirjojen määrä on kasvanut
- Koronapandemian vaikutukset yhdistysten toimintaan

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelmaa, sen painopisteitä ja kehittämistavoitteita esitellään muiden muassa järjestötapaamisissa sekä yhdistysten verkostoissa. Yhdistysohjelmasta yhdistykset voivat poimia itselleen tarkoituksenmukaisia tavoitteita asioiden edistämiseksi ja kehittämiseksi Pohjois-Karjalassa. Ohjelma antaa tietoa ja toimii työvälineenä yhdistyksille, kunnille, aluekehitysviranomaisille, Siun sotelle / Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelle sekä muille toimijoille yhdistystoiminnan kehittämiseksi ja yhteistyön rakentamiseksi.

8 Lähteet

Alasalmi J., Busk H., Holappa V., Huovari J., Härmälä V., Kotavaara O., Lehtonen O., Muilu T., Rusanen J. & Vihinen H. 2020. Työn ja työvoiman alueellinen liikkuvuus ja monipaikkainen väestö. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:12. Helsinki. Valtioneuvoston kanslia. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162147/VNTEAS_2020_12.pdf

Joensuun kaupunki 2020. Joensuun kaupungin hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2021-2025, <https://www.joensuu.fi/documents/144181/12573768/Hyvinvointikertomus-+ja+suunnitelma+2021%E2%80%932025.pdf/580a9278-7caf-4858-de03-bf14c6db7c5c?version=1.1>

Kettunen, Virpi 2021. Selvitys pitkäaikaistyöttömien työkyvyn ja muista työllistymisen haasteista 1/2021. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. Pohjois-Karjalan kuntajohdon tiedolla johtamisen kehittäminen. Diaesitys.

Niiranen, Kimmo 2020. Pohjois-Karjalan väestökehitys ja -ennusteet. Pohjois-Karjalan maakuntaliitto. <https://www.pohjois-karjala.fi/documents/33565/7569014/Pohjois-Karjalan+va%CC%88esto%CC%88kehitys+ja+ennusteet.pdf/71fd355e-7ddb-5c70-8c2c-0e5a97fa6432?version=1.0>

Patentti- ja rekisterihallitus 2021. Yhdistysrekisteri. <https://yhdistysrekisteri.prh.fi/> [viitattu: 22.6.2021]

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2019. Pohjois-Karjala hyvinvoinnin edelläkävijäksi. Hyvinvointistrategia 2020-2025. Julkaisu 194. <http://www.navisaimaa.fi/documents/33565/4323448/194+Pohjois-Karjala+hyvinvoinnin+edella%CC%88ka%CC%88vija%CC%88ksi.pdf/1599228a-be16-8cfa-2b22-a8621bcdd9f3?version=1.0>

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto 2020. Pohjois-Karjalan strategia 2040. Julkaisu 197. <https://www.pohjois-karjala.fi/documents/33565/9020841/197+Pohjois-Karjalan+strategia+2040.pdf/ef0a0b6b-8abf-3863-391f-879d6d7c5141>

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä Siun sote 2019. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen hyvinvointikertomus. <http://webdynasty.pohjoiskarjala.net/Dynasty/SiunSote/kokous/2019963-11-1.PDF>

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry 2019. Pohjois-Karjalan järjestökysely 2019. <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2019/05/Pohjois-Karjalan-j%C3%A4rjest%C3%B6kysely-2019-raportti.pdf>

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry 2021. Pohjois-Karjalan järjestökysely 2021. <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2021/06/Pohjois-Karjalan-jarjestokysely-2021-raportti.pdf>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työ ja elinkeinoministeriö, Työnvälitystilasto. 2021:3, Pohjois-Karjalan Työllisyyskatsaus, Maaliskuu 2021. Joensuu: Elinkeino, liikenne ja ympäristökeskus [viitattu 22.6.2021] <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/pohjois-karjala.aspx>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Joensuun väestö 31.12.2020. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.6.2021]. <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Pohjois-Karjalan väestö (ml. Heinävesi) kaupunki-maaseutuluokituksen eri aluetyypeillä 2000-2020. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 9.8.2021]. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Pohjois-Karjalan väestö 31.12.2020. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.6.2021]. <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Ulkomaan kansalaisia, Joensuu 2020.

ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.6.2021]. <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Ulkomaan kansalaisia, Pohjois-Karjala 2020. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.6.2021]. <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. Vieraskielisiä, Pohjois-Karjala 2020. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 22.6.2021]. <http://www.stat.fi/til/vaerak/meta.html>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote 2017-2018. Aktiivinen osallistuminen, Pohjois-Karjala. http://www.terveytemme.fi/finsote/2017-2018/graph/select.php?osoitin=ath_involvement_attended_cr&alue1=12&alue2=1001&kuvio=age_group&vuodet=year_2017-2018

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kansallinen terveys-, hyvinvointi- ja palvelututkimus FinSote 2017-2018. Yksinäisyys, Pohjois-Karjala. http://www.terveytemme.fi/finsote/2017-2018/graph/select.php?osoitin=ath_mentalht_lonely_cr&alue1=12&alue2=1001&kuvio=age_group&vuodet=year_2017-2018

9 Liitteet

Liite 1: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman 2021-2025 vaikutusten arviointi

Painopisteet ja kehittämistavoitteet

Uudistuva ja kestävä kansalaistoiminta

- Yhdistys- ja kansalaistoiminnan muodot uudistuvat
- Kansalais- ja yhdistystoiminta on näkyvää
- Yhdistysten digiosaaminen vahvistuu
- Tuetun vapaaehtoistoiminnan muodot kehittyvät
- Yhdistykset ja oppilaitokset tekevät monipuolista yhteistyötä
- Yhdistykset huomioivat toiminnassaan kestävän kehityksen
- Yhdistysten palvelutuotanto-osaaminen vahvistuu

Vaikutukset

Taloudelliset	Toimintamuotoja kehitettäessä syntyy uusia innovaatioita, jotka lisäävät ihmisten hyvinvointia. Palvelutuotannon kehittäminen lisää työllisyyttä ja liikevaihtoa.
Ekologiset	Kestävä kehitys huomioidaan kaikessa toiminnassa ja tietoisuus kasvaa. Yhdistyksissä tehdään ympäristön hyväksi erilaisia toimenpiteitä kuten ympäristön siivousta ja kunnostusta. Yhdistykset välittävät tietoa kestävästä kehityksestä. Digiosaamisen kehittyminen yhdistysten toiminnassa vähentää esim. matkustusta.
Sosiaaliset	Yhdistys- ja kansalaistoiminta lisää ihmisten osallisuutta, yhteisöllisyyttä, ehkäisee syrjäytymistä ja vähentää hyvinvointieroja. Monipuolinen yhdistys- ja kansalaistoiminta mahdollistaa ihmisten osallistumisen, mielekkään toiminnan, tukee arjessa selviytymistä sekä lisää ihmisten viihtyisyyttä ja arjen turvallisuutta. Haasteena yhdistystoiminnassa on yhdistyksen vastuiden ja tehtävien kasautuminen pienelle joukolla ihmisiä, mikä vaikuttaa ihmisten jaksamiseen ja motivaatioon toimia yhdistyksissä. Yhdistys- ja kansalaistoiminta ja oppilaitosyhteistyön kehittäminen lisää elinikäistä oppimista.
Kulttuuriset	Yhdistys- ja kansalaistoiminta luo ja vahvistaa paikallista ja alueellista kulttuuria. Yhdistys- ja kansalaistoiminta mahdollistaa erilaisten ihmisten kohtaamisen sekä uusien tietojen ja taitojen oppimisen. Maahanmuuttajien ja osallistuminen yhdistys- ja kansalaistoimintaan lisää kulttuurien yhteisvaikutuksia ja synnyttää uusia toimintamalleja ja -tapoja. Tietoisuus ja ymmärrys eri kulttuureista ja moninaisuudesta lisääntyy. Oppilaitosyhteistyö lisää yhdistystoimintaperinteen siirtymistä tuleville sukupolville.
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Monipuolinen yhdistystoiminta tarjoaa myös haavoittuvammassa asemassa oleville ihmisryhmille toiminnan ja tekemisen paikkoja. Ohjelmassa korostetaan syrjimättömyyttä ja moninaisuutta. Tuetun vapaaehtoistoiminnan kehittäminen lisää ihmisten tasa-arvoa. Digiosaamisen lisääminen mahdollistaa laajemman osallisuuden ja palvelujen käytön. Verkkoon viety yhdistystoiminta voi myös syrjäyttää.

Painopisteet ja kehittämistavoitteet

Yhdistysten välinen yhteistyö

- Yhdistysyhteistyön muodot kehittyvät
- Yhdistykset tekevät yhteistyötä vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä
- JANE:n rooli järjestöjen toimintaedellytysten ja yhteistyön tukijana vahvistuu
- Maakunnalliset verkkopalvelut kokoavat järjestötietoa
- Yhdistykset työllistävät
- Tehdään valtakunnallista vaikuttamistoimintaa

Vaikutukset

Taloudelliset	Yhdistykset tarjoavat työpaikkoja erilaisiin tehtäviin. Yhdistysten on mahdollisuus toimia työllistämistyössä. (työllistäminen, työllistämisen tuki). Yhdistystoiminta tarjoaa työpaikkoja nuorille. Yhdistyksissä toimiminen vahvistaa nuorten työelämätaitoja.
Ekologiset	Yhteistyö mahdollistaa kestäväen kehityksen mukaisia ratkaisuja yhdistystoiminnassa.
Sosiaaliset	JANE tuo yhdistyksiä yhteen ja toimii yhteistyöelimenä. Tämä lisää mm. sosiaalista pääomaa. JANE on toiminut ja toimii hyvänä käytänteenä järjestöjen välisestä ja järjestö-julkinen yhteistyöstä ja vuoropuhelusta myös valtakunnallisesti ja kansainvälisestä. Maakunnallisten verkkopalvelujen ja vapaaehtoistoiminnan kautta ihmiset löytävät mielekästä tekemistä, toiminnan paikkoja, tukea sekä esim. koulutuksia. Hyvinvointi ja osaaminen kasvaa.
Kulttuuriset	Yhteistyössä syntyy uusia yhteistyön käytäntöjä, kulttuurisia innovaatioita ja luodaan uutta yhdistyskulttuuria.
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Maakunnan yhdistysten ääni kuuluu valtakunnallisessa päätöksenteossa (Maakuntien verkostojärjestöt). JANEn kautta maakunnan yhdistysten ääni kuuluu maakunnallisessa päätöksenteossa ja kehittämistyössä.

Painopisteet ja kehittämistavoitteet

Hyvinvointia kumppanuudessa

- Yhdistyksille on maksuttomia ja edullisia, terveitä ja esteettömiä tiloja
- Yhdistys- ja kansalaistoimintaa tuetaan taloudellisesti
- Kuntien, hyvinvointialueen ja maakuntaliiton järjestöyhteyshenkilöiden toiminta vakiintuu
- Järjestötapaamisten ja verkostojen toiminta on säännöllistä ja tavoitteellista
- Yhdistykset vaikuttavat yhteistyörakenteiden kautta
- Yhdistykset ovat mukana hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien laadinnassa, toteuttamisessa ja arvioinnissa
- Yhteistyökäytänteistä on sovittu
- Viestintää ja markkinointia toteutetaan yhdessä
- Tehdään yhteistyötä hankkeiden suunnittelussa ja toteuttamisessa

Vaikutukset

Taloudelliset	Yhdistystoiminta ennaltaehkäisee syrjäytymistä. Yhdistysten kautta tarjolla on monenlaista toimintaa, harrastusmahdollisuuksia, ihmisten toimintakykyä ylläpitävää, ennaltaehkäisevää toimintaa ja kohtaamispaikkoja, jotka tukevat ihmisten hyvinvointia ja mahdollistavat osallisuuden kokemusta. Yhdistysten ja julkisen sektorin yhteistyö tuottaa positiivisia vaikutuksia aluekehitykseen. Yhdistykset työllistävät ja toteuttavat taloudellisesti merkittäviä kehittämishankkeita. Yhdistysten kautta tavoitetaan laajasti ihmisiä ja niiden kautta organisoitu vapaaehtoistoiminta mahdollistaa isoja tapahtumia maakunnassa. Tilojen yhteiskäyttö on resurssitehokasta.
Ekologiset	Toimijoiden välinen yhteistyö lisää tietoisuutta ekologisesta kestävästä kehityksestä, mahdollistaa kestäväen kehitykseen liittyvän osaamisen jakamisen sekä lisää kestäväen kehityksen mukaisia toimenpiteitä. Tilojen yhteiskäyttö on tehokasta kestäväen kehityksen näkökulmasta.
Sosiaaliset	Yhdistysten toiminta tukee ihmisten hyvinvointia ja turvallisuutta. Yhdistykset tunnustetaan paremmin yhteistyökumppanina hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kunnassa ja maakunnassa. Yhdistysten ja julkisen vuoropuhelu mm. järjestötapaamiset, rakenteet ja yhteyshenkilöt lisäävät yhdistysten mahdollisuuksia vaikuttaa suunnitteluun ja päätöksentekoon sekä toimijoiden välistä yhteiskehittämistä. Yhteistyössä syntyy uusia innovaatioita, jotka tukevat ihmisten hyvinvointia.
Kulttuuriset	Yhteistyössä syntyy uusia toimintakäytänteitä sekä uudenlaista toimintakulttuuria, joista otetaan myös mallia muualla maassa.
Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	Elinvoimainen yhdistyskenttä luo mahdollisuuksia maakunnan ihmisille osallistua, vaikuttaa, saada tukea ja harrastaa. Yhdistysten ja julkisen sektorin yhteistyö tuottaa positiivisia vaikutuksia alueen kehittämiseen.

Liite 2: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman käsittely

2.2.2021	Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE
22.2.2021	Pohjois-Karjalan maakuntahallitus
24.3.2021	Työpaja järjestöasiain neuvottelukunnan jäsenille
24.3.2021	Liperin järjestöfoorumi
7.4.2021	Rääkkylän järjestöilta
16.4.2021	Perheet-keskiöön! -verkostotapaaminen
20.4.2021	Pohjois-Karjalan yhdistysohjelma 2025 -info
27.4.2021	Heinäveden yhdistysilta
28.4.2021	Lieksan järjestöilta
29.4.2021	Yhdistysohjelmatyöpaja Nurmes
3.5.2021	Järjestöasiain neuvottelukunta JANEn koulutustyöryhmä
4.5.2021	Joensuun järjestötapaaminen
6.5.2021	Maaseututoimijoiden verkosto
10.5.2021	Kontiolahden järjestöilta
19.5.2021	SOVA – Ympäristövaikutusten arviointi
19.5.2021	Tohmajärven järjestöilta
20.5.2021	Taide- ja hyvinvointiverkosto
24.5.2021	Pohjois-Karjalan maakuntahallitus
25.5.2021	Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE
6.6.2021	Pohjois-Karjalan alueen seniorityön verkosto
9.6.2021	Kotikartanoyhdistyksen jäsenjärjestöjen puheenjohtajien tapaaminen
1.-30.6.2021	Sähköinen lausuntokierros
31.8.2021	Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE
20.9.2021	Pohjois-Karjalan maakuntahallitus

Liite 3: Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman työryhmä

Pohjois-Karjalan yhdistysohjelman 2021-2025 työryhmä

Anne Pyykkönen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys, puheenjohtaja
Anja Sarasoja, Lieksan Somaliperheyhdistys
Ari Hevonkoski, Kontiolahden paikallis-JANE
Kari Hyvärinen, Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskus
Mervi Kuiri, Kotikartanoyhdistys
Pentti Ojajärvi, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
Sini Korhonen, Nuorisoseurat Pohjois-Karjala
Hanna Kääriäinen, Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys

POHJOIS-KARJALA
Maakuntaliitto

Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry